



El carrer Pelai de Barcelona a començament de segle, amb l'edifici de "La Vanguardia" a primer terme, a l'esquerra.

Gaziel i «La Vanguardia»

AUGUSTO ASSIA

El dia que vaig començar a treballar per a "La Vanguardia", el juny de 1929, Gaziel no era encara el Director únic i totpoderós que va ser després, coincidint amb els anys de la República durant els quals vaig ser la seva mà dreta en la tasca diària d'ofrir als catalans la més il·lustrada, la més liberal, la més objectiva i la més comprensiva estampa que dels quefers mundials, en general, i en especial europeus, hagi estat mai il·luminada per cap publicació a Espa-

nya. Ja en parlaré més endavant, d'això. Fins aleshores, el senyor Agustí Calvet, després d'haver estat el seu corresposnal a París durant la primera guerra mundial, no era sinó un dels tres membres de la "troica" entre els quals el senyor Ramon Godó, primer comte de Godó, havia diluït, amb característic eclecticisme, el mastodòntic poder concentrat en el laberíntic número 28 del carrer de Pelai. Els altres dos eren el senyor Codolà i el senyor Escofet —que abans també havia estat corresposnal, a Nova York.

Barcelona triomfava a l'impuls de l'Exposició Universal, la Dictadura començava a esquerdar-se, a l'horitzó europeu s'albirava la commoció entre comunisme i nazisme,

mentre sobre l'espanyol espurnejava la descomposició republicana, i aleshores va morir el primer comte de Godó.

El primer comte de Godó havia perpetrat, per dir-ho així, el prodigi de mantenir neutral "La Vanguardia" durant tota la primera guerra i continuar mantenint-l'hi després, entre dictatoristes i antidictatoristes, enmig del laberint ibèric. Quant a volum informatiu i poder econòmic, "La Vanguardia" era des de feia vint anys, o més, la primera força periodística espanyola, i simultàniament la més indiferent.

Ningú no podia dir si havia estat proaliada o progermànica, a favor de la Societat de les Nacions o en contra, favorable o desfavorable a

Maura, simpàtica o antipàtica respecte al règim del general Primo, però era obvi que, ara, iniciada la desena dels anys trenta, la troica esterilitzant no era ja una fórmula viable per al periòdic de més tiratge d'Espanya i la publicació espanyola de més influència a Europa, impulsada per una prosperitat que cap altra empresa d'aquesta índole no havia gaudit mai a Espanya.

Una de les primeres coses que va portar a terme el senyor Carles Godó, en heretar "La Vanguardia", va ser dissoldre la "troica", arraconar la famosa taula triangular en què el pare l'havia instal·lat i en el seu lloc posar-hi la taula unipersonal on va asseure Gaziel, fornit amb tots els atributs del comandament únic.

Els anys de la República

En un famós editorial, escrit per Gaziel, "La Vanguardia" va prestar acatament a la República sense declarar-se republicana l'endemà mateix del canvi de règim, i des de llavors mai, fins que els rojos s'apoderaren de la casa de Pelai, 28, els primers dies de la guerra civil, no va deixar la virtuosa fórmula a través de la qual Gaziel i els que hi vam

treballar no vam tenir cap altre rumb ni horitzó que els consistents a sincronitzar la tradició espanyola amb les aspiracions republicanes i enllaçar-les en l'adhesió dels propòsits ibèrics als ideals europeus, encarnats en la Societat de les Nacions i derivats del resultat de la guerra del 14 al 18.

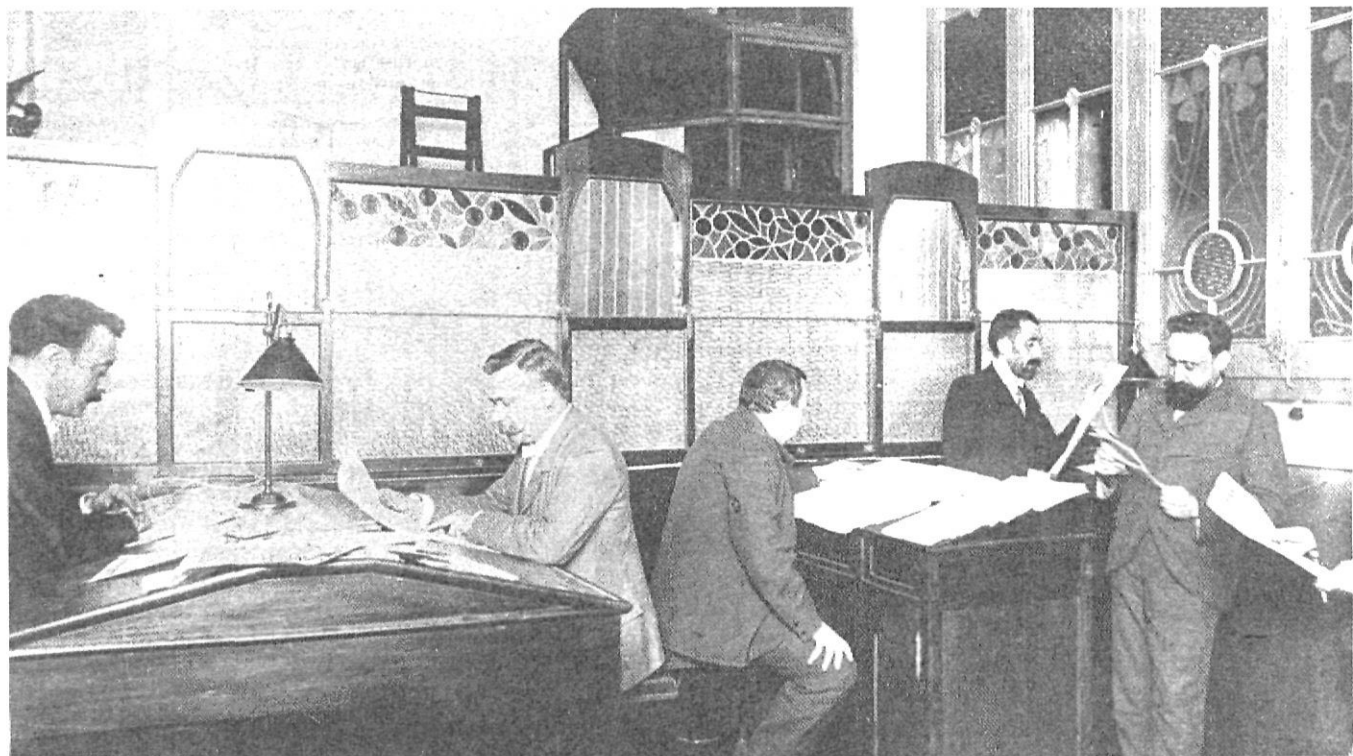
El juliol del 1936, "La Vanguardia" gaudia tant del respecte de les dretes com del de les esquerres, tenia un prestigi incomparable en els medis polítics de Madrid i era considerada, a Europa, l'arquetip d'un periòdic moderat.

La guerra civil

Solament dos dies després del 18 de juliol, un indefinit i obscur grup polític, no pas el govern català, ni el de Madrid, s'havia apoderat ja violentament de la casa de "La Vanguardia" i tant el propietari, comte de Godó, com el senyor Agustí Calvet i l'administrador, Fernández, hagueren de fugir per salvar la vida, i el sots-administrador, Andreu Sosa, va ser condemnat a mort, tot i que no fou executat. També va haver de fugir el redactor en cap, Antonio Martínez Tomás, que cercà auxili a la zona franquista, on jo vaig

arribar des de Londres les primeres setmanes de la sublevació per prendre contacte amb Mola en nom de Godó i de Gaziel. Tots dos estaven esperant a França, i tant l'un com l'altre volien saber què opinaven sobre "La Vanguardia" els que havien enginyat l'aixecament militar i que els militars sabessin, alhora, la disposició, enfront del que estava succeint, del seu propietari i del seu director.

L'interès que Mola va mostrar per la meua missió resultava més que res llunyà. Potser el general ja presumia que la conquesta de Barcelona era un assumpte menys peremptori del que la gent mal informada crèiem. On vaig trobar una passió vehement i violenta fou en Pujol. El senyor Pedro Pujol, director del periòdic "Informaciones", en el qual jo havia col·laborat durant els meus primers temps de Berlín, quan tenia vint anys, havia muntat a Pamplona la primera oficina de premsa de l'Espanya nacional, i com a principal ajudant tenia Pablo Merry del Val, company meu de correspondència a Londres, on jo ho era de "La Vanguardia" i ell de "El Debate" i on manteníem una manifesta amistat. Jo comptava amb aquestes dues amistats, la de Pujol i la de Merry, per iniciar una entesa entre l'em-



Els locals de la redacció de "La Vanguardia" en temps de Gaziel.



LA VANGUARDIA

BARCELONA

NOTAS GRÁFICAS

Martes 18 de Agosto de 1931

CUATRO PÁGINAS

EL PRESIDENTE DE LA GENERALIDAD EN MADRID



Exemplar de "La Vanguardia" del 18 d'agost de 1931.

presa de "La Vanguardia" i les autoritats militars i Pablo Merry es va oferir per ajudar-me en tot el que pogués, mentre que Pujol, si bé a mi em va acollir amb cordialitat i va donar ordre que se m'acredités com a periodista per tal que exercís en el que ja es començava a anomenar l'"Espanya Nacional", em va anunciar en canvi rotundament i brusca: "A Gaziell, li digui que no solament els espanyols dignes no estem disposats a negociar amb ell sobre "La Vanguardia", sinó que, si travessa la frontera, el primer amb què es trobarà és el piquet d'execució que l'espera".

Els odis contra Gaziell

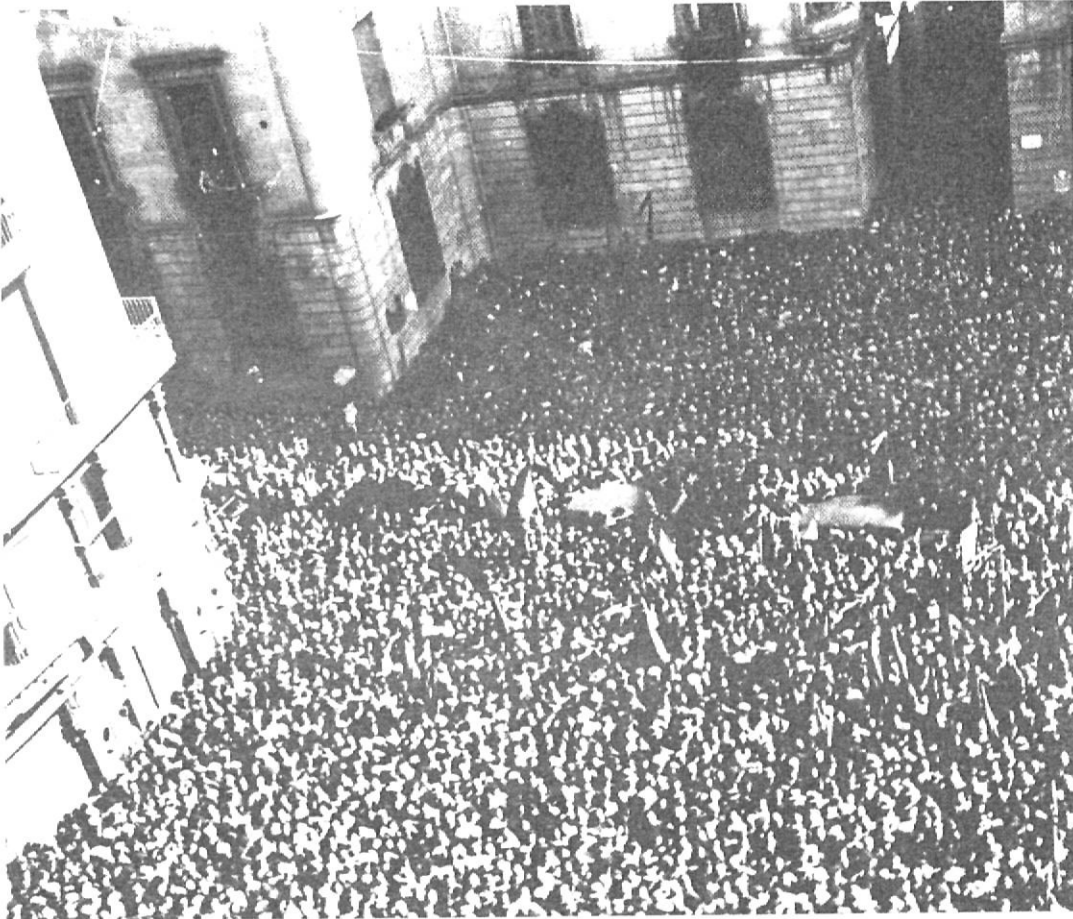
El que em va dir Pujol de Gaziell va ser la meua primera topada amb la violència, l'arbitrarietat i la ceguesa de la guerra civil. Pujol era un home civilitzat i també havia estat corresponsal de guerra molt abans que jo, durant la primera

guerra europea, a Londres, i la seva reacció em va deixar tan atònit i fastiguejat, que no vaig voler fer-li cap pregunta sobre les seves causes. El que vaig fer va ser enviar a Gaziell un missatge, en llenguatge convingut, avisant-lo del que passava. Vaig assumir que, en tot cas, els sentiments s'anirien amainant i que el senyor Pedro Pujol responia, més que a cap altra cosa, a estímuls de rivalitat i enveja, en si mateixos tan espanyols.

En realitat, els sentiments de Pujol contra Gaziell no eren ni personals ni momentanis. Pertanyien a la concepció de tot l'aparell propagandístic i sobrevisqueren les diverses evolucions franquistes. El senyor Giménez Arnau, que no havia conegut ni sabia res de Gaziell, l'odiava tant i sentia la mateixa aversió que Pujol contra l'antic director de "La Vanguardia" encara tres anys després, quan entràvem en la Barcelona acabada d'alliberar i, si Arnau hagués trobat Gaziell a Catalunya, no hagués dubtat gaire a fer bona l'amenaça de Pujol.

L'aversion contra "La Vanguardia" i les suspicacions al seu entorn foren patrimoni de la mentalitat predominant en la màquina propagandística franquista tribolada, entre moltes altres, per la passió contra l'europèisme, la liberalitat i la tolerància. La raó per la qual l'aversion es va concentrar contra Gaziell, molt més que contra cap dels altres que fèiem "La Vanguardia" i fins i tot contra el seu propietari, el comte de Godó, mai no es va explicar gaire bé.

Gaziell no havia estat mai cap dels tremends que encenien la fàcil irritació "nacional". Ni "roig", ni maçó, ni separatista, ni ateu. Amb una formació filosòfica elaborada en la llavors moderada escola de la Sorbona, totes les activitats de Gaziell estaven animades per un eclecticisme del qual només treien el cap dos conceptes predominants: el pragmatisme i l'eficiència. Jo era, sense cap dubte, el seu favorit pel que fa a l'elaboració diària del periòdic i sempre que els privilegis que acumulava sobre meu produïen una reacció entre els com-



Manifestació a la plaça de Sant Jaume de Barcelona. Després del triomf del Front Popular, Gaziol propugnava la convivència entre els interessos de la dreta i les aspiracions de l'esquerra.

pany, el primer amb què es justificava era amb "l'eficàcia". "Sí, Assia és molt jove, però és molt eficaç", solia al·legar.

Si no era el rosec de l'enveja inspirat per veure'l en la tribuna més alta del periodisme espanyol d'aquells dies, amb el sou més elevat que hi havia hagut mai fins aleshores en aquest camp, no es comprèn quines foren les causes que el règim de Franco fos amb Gaziol, si no més brutal, sí més intolerant i rancorós que amb molts altres escriptors i periodistes i durant molt més temps. Sembla que la causa més justificant, o com a mínim la més esgrimida, és que el franquisme no va perdonar mai a Gaziol un article, un de sol.

Tot per un editorial

Gaziol havia estat corresponsal, havia estat redactor, havia estat director durant més de 25 anys a "La Vanguardia". El seu article "Veinticinco años de vanguardismo" és un

dels millors que va publicar mai el periòdic. Havia escrit milions de paraules lúcides, brillants i il·lustrades en la que fou, sense cap dubte, la principal tasca periodística del seu temps a Espanya. Tot això fou ignorat, preterit i deixat de banda en nom d'un sol article, el qual s'agafava i s'esgrimia cada vegada que l'extraordinari cas Gaziol apareixia sobre la turbulenta taula de l'Espanya nacional. Gaziol ni tan sols l'havia firmat. Era un editorial aparegut després del triomf del Front Popular, en les eleccions de febrer, quan Espanya ja s'havia llançat pel camí que no podia conduir, si no se li imprimia un nou gir, a cap altra meta que la guerra civil.

La tesi de l'editorial era tan simple com evident: Aquí hi ha dues forces reals i vertaderes. La Ceda i el Socialisme. Cap no vol la guerra civil, però ambdues hi estan essent arrossegades i hi estem essent arrossegats tots nosaltres per interessos tèrbols i aliens. L'únic remei als mals que s'avisen és una entesa entre els Socialistes i La Ceda per

sentar, a Espanya, un sistema de convivència entre els interessos de la dreta i les aspiracions de l'esquerra, argüia Gaziol en el seu article que va portar a "La Vanguardia" l'embarcament per part del govern franquista després de l'entrada de les tropes nacionals a Barcelona, i a ell una cruenta persecució, primer, i una discriminació, després, de la qual només es va deslliurar amb la seva mort.

Augusto Assia és periodista.
(Traduït de l'original castellà.
Versió de Rosa Gallart)